

ÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Gróf Széchenyi István bizalmas levele Metternich herczeghez 1825-ben. Közli K. Papp Miklós. — Bydeskuti Boldizsár naplója. (IX. közlemény). Közli K. Papp Miklós. — Consultatio Radnotiensis. — Deés város levéltára. (XV. közlemény). Közli K. Papp Miklós. — Wesselényi Ferencz leveles tárczájából. (XI. közlemény.) Közli Szilágyi Sándor. — Inczédi Pál I. Apafi Mihály fejedelem főkomornyikjának leveles tárczájából. (III. közlemény.) — Oklevelek a török véduralom korából. — Kazinczy Ferencz levele ids. b. Wesselényi Miklóshoz.

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN

BIZALMAS LEVELE

Metternich herczeghez

1825-ben.

Közli: K. Papp Miklós.

lapok olvasóinak alig nyújthatnék érdekesebbet az alább következő levélnél, mely az ifju Gr. Széchenyi Istvánnak első jelentősebb politikai mozzanatát, úgy szólva politikai hitvallását foglalja magában.

A magyar főnemességnek egyetlen tagja sem volt, ki ifju éveiben már olyan állást, olyan jelentős nevet tudott volna a nemzet

előtt kivívni, mint Széchenyi. Roppant tevékenysége, irata, hatalmas eszméi, melyek a nemzet élet-ereiben lüktettek, általános figyelmet keltettek a kormány, s legkivált az éles eszü, a messze látó Metternich herczeg előtt.

1823-ik évtől kezdve, midőn meggye-rendszerünk olyan szivós, olyan bátor erélyt fejtett ki a passiv ellentállásban, a kormány elleni támadások napi renden voltak, sőt elmondhatjuk, hogy a kormány és pártja vereséget vereségre szenvedett. Az ellenzéknek hatalmas szónokai, tántoríthatlan hivei voltak, kiket sem ígélet sem fenyegetések meg nem ingathattak.

Pezsgésnek indult az egész nemzet, kezdett viradni a mesterséges éjszaka, Magyarország érezte a közeledő nap első meleg sugarait.

Széchenyi István gróf nem szerepelt nyilvánosan a zöld asztalok mellett még, mert érezte, hogy a kormány gyanus szemmel kíséri minden mozdulatát, — pedig neki nagy céljai voltak már akkor, s azok utjába nem akart akadályokat gördíteni.

Metternich herczeg azonban nem az az ember volt, ki a coulissák mögé is ne tudott volna bepillantani. Jól tudta, hogy ez ifjunak nagy szerepe lesz Magyarországon, látta, hogy a mig a megyei élettől visszavonul, annál lázasabb tevékenységet fejt ki az egyesületi és vállalkozási téren. Elhatározta tehát magában, hogy ez ifju embernek szívért meg-tapogatja.

Személyes ismeretségbe lépett vele.

A herczeg ezt nem szokta mindenkivel megtenni. Olyan kitüntetés volt ez, melyet

az eszélyes, a még messzebb látó Széchenyi nem utasíthatott el magától.

A köztük kifejtett barátságos viszony-
nak egyik reánk maradt emlékéért mutatom
be most a t. olvasónak, Széchenyi egy le-
velét, melynek másolatát a zsidói levéltárban
kaptam, s így kétségtelen, hogy azt Széche-
nyi maga küldé benső barátja b. Wesselényi
Miklósnak. A levél, ha nem csalódom, egészen
a Széchenyi keze írása, az ő sajátos szó
rövidítéseivel.

A ki valaha a gróf Széchenyi tüzetes
életrajzát fogja megírni, e levelet, az abban
kifejtett nézeteket nem ignorálhatja.

Ma egy félszázad múlva, sok megjegy-
zést lehetne tenni e levélre, a „Történeti
Lapok“-nak azonban csak az adat gyűjtés a
feladata.

A kézirat hátán b. Wesselényi Miklós
sajátkezűleg e sorokat jegyzé fel:

„1825-ben Szechenyi által Herczeg Met-
ternichhez intézett iratnak másolata.“

* * *

Herczegséged!

Ön irányomban mindig oly magatartást
követett, minőt férfi férfival szemben, minden
rangkitüntetés nélkül, csupán benső becslet
véve mértékül, követni szokott, önnek bizal-
ma van bennem, hiszi hogy becsületes, fel-
világosult férfiú vagyok és hogy minden tet-
teim forrása a valódi erény. Én ez előnyös
vélelemnek megfelelni fogok. Az idő megmu-
tatja ezt. Sok év óta törekvésem elérni az
erkölcsi függetlenség lehető legmagasb fokát,
és lelkiismeretem nyugodt volta, valamint a
benső megelégedettség, melyet érzek, azt ta-
núsítják, hogy e célhoz, mely felé a legerő-
sebb akarattal tartok, közelebb jutottam. E
független helyzetben és hangulatban talán oly
szolgálatokat tehetek Herczegségednek, mi-
nőket bárki mástól hiában várna, mert én-
reám Herczegséged semmi más befolyást nem
gyakorolhat és nem vivhat ki soha magának,
mint melyet ismeretei, tapasztaltsága és éles
esze következtében reám már is gyakorol.
Soha senki előtt úgy fel nem tártam egész
bensőmet, mint most Herczegségednek teszem.
Ha mások ítéletét nem is vetem meg, az

rendesen mégis közönyös volt előttem s nem
találék kedélyt, mely az enyimet megérte.

Belátási tehetségem igen renyhe és ha
nekem egy alaptételt állítanak föl vagy valami
dolgát kifejtenek előttem, mely nem tartozik
szilárd alapon állónak — nem találom meg
mindjárt: hol hibás, de érzem, hogy valahol
sántít; nehogy azt higgye tehát Herczegséged,
hogy decz. 8-án, midőn szerencsém volt s
valóban nagy élvezetemre szolgált Herczeg-
ségeddel társalogni, — azért mert nem
mondék ellent, mindenben egy véleményen
voltam Herczegségeddel. Beszélő tehetsége,
élénk előadási modora, tapasztalatainak s egész
valójának igazán végtelenül érdekes volta, oly
hevesen ragadott tova, hogy daczára mint
észrevehető, tekintetemet folyton Herczeg-
ségedre függesztém és egészen fül voltam
épen nem tudtam követni, s pl. csak ezt hó-
zom föl, hogy ön állítá, miszerint most több
tokaji bort szállítanak Magyarországból Len-
gyel- és Oroszországba, mint ezelőtt — le-
gyenek erre nézve Herczegségednek bárminő
adatai, valahol számítási hiba van, fogadni
mernék, habár erre semminő adataim nincse-
nek. De parancsolja meg Herczegséged, hogy
e dolgot belátásom szerint vizsgálat tárgyává
tegyem, s azt hiszem a tűz- és vízpróbát nem
állja ki; ártani ez nem árthat, sőt talán hasz-
nálni fog, mert ilyen felvilágosítások kulcsot
adnak aztán más csomókhoz. Ha azonban
állításom hamis, a dolgot igazán nyilvános-
ságra kell hozni, s a jó, mi ebből eredne,
beláthatatlan.

Herczegséged mondá aztán, hogy a király
annyira alkotmányos és oly alkotmányos ala-
pon fog állani, hogy mindazok, kik az ellen-
zéken vannak — saját igénytelen személyemet
is odaszámítva — eo ipso alkotmányellenesek
lesznek. Bocsásson meg Herczegséged, ez az
én felfogásom szerint nem egyéb sophis-
mánál.

Politikai nemzetgazdaság, ép úgy mint
egy gép, nem létezhet ellenzék, illetőleg el-
lennyomás nélkül, a kerekek inognának, a
rugók kiugranának fogantyúikból stb. Fölötte
veszélyes és helytelen lenne, ha a király,
feledve állását, nem mindenekelőtt szent ko-
rona- és felségi jogait védelmezné minden
erejéből, ép úgy mint a rendeknek férfias

méltósággal meg kell tartaniok azt, mihez joguk van. Meghatározni, hogy meddig terjednek a király és meddig a rendek jogai, az országgyűlés van hivatva. Idővesztés, kellemetlenségek stb. rendes eredményei egy ilyen országgyűlésnek, miket Herczegséged szem elől téveszt; de ha a király megmarad jogaiban, a nemzet is az övéiben, a gép akkor compact, s az államtest egészséges.

De nekem épen nem szándékom mult-kori beszélgetésünket most ujjaimon pedantikusan ismét elősorolni — hagyjuk ezt. Valami egészen másra akarom Herczegséged figyelmét vezetni.

Herczegséged jó véleménynyel van fölölem, melyet hála az égnek, meg is érdemlek. Egész függetlennek érzem magam (bocsánat, hogy ezt annyiszor fölemlitem — de tartok valamit reá — ez gyöngé oldalom) egy jellemes férfi bátorságával akarom tehát Herczegségeddel közölni pár nézetemet s ezáltal ugyszólva néhány kérdést intézni Herczegségedhez. Aztán közelednünk kell egymáshoz, vagy egészen elválnunk, ezt előre látom.

Herczegséged mondá (engedje meg, hogy még csak ez egyet visszaidézzem emlékébe) „vous passeraï pour un fana friri, önnek szomorú vége lesz, ön elvész“ stb. — Esküszöm Herczegségednek, hogy ez előttem egészen közönyös. Én látom, átgondolom a valaha létezett legjobbak, legerényesebbek életét, jutalmát, végét; átgondolom az emberi élet rövidségét, s egészen túlteszem magam a tömeg ítéletén — melyre teljes életemben súlyt nem fektettem. De fájna, nagyon fájna, ha Herczegséged engem félreismerne, álnoknak vagy kétszínűnek tartana. — Szabad őszintén szólnom? Én, ha lehet így beszélnem, a Herczegséged politikai hitvallását egész teljességében nem ismerem, vagy — egyenesen szólva -- alapelvei ismeretlenek előttem.

Nekem meg vannak a magaméi. Isten őrizz, hogy jobbaknak akarnám tartani, mint a Herczegségédét. Ha azonban az enyimek nem a Herczegségédéi is — akkor — elejét véve, hogy Herczegséged vagy én megváltozzak — inkább nem beszélek többé üzleti dolgokról Herczegségeddel, s nyílt, becsületes utamat tovább folytatom.

Nagy szolgálatokat Herczegségednek s

az országnak úgy sem tehetek, s az a kevés, mit tenni erőmben állana, bizonynyal nem sikerülne, ha az hitemmel, nézeteimmel ellenkeznék, s Herczegséged kétségkívül soha sem akarhat engem alacsony szolgálatokra használni — sokkal nemesebben vélekedik fölölem, semhogy ez eszébe jusson.

Megkezdendő tehát kezdetét gyónásomnak, mely mégis, nem tudom miért, némileg zavarba ejt, mindenekelőtt megmondani akarom — de még egyet. Ugy tetszik nekem, hogy e gyermekies őszinteség, melylyel beszélek, bizonyítékul szolgálhat, mennyire tisztelem Herczegségedet s minő bizalmat helyezek igazságérzete és jellemességebe. Félre ne ismerje ezt Herczegséged! Tehát megmondani akarom:

Hogy halálos ellensége vagyok a rendelkezésnek s mindent gyűlölök, mi rendelkezésekből ered — erednie kell.

Hogy az innovatiót s ennek szomorú következményeit gyűlölöm, de hogy barátja vagyok a hasznos találmányoknak és javításoknak, habár belátom, hogy a javítást az újítástól megkülönböztetni gyakran fölötte nehéz.

Hogy a régi forradalmi jelszót: Égalité, liberté utálom, hogy a század fáklavivőinek tendenciájától, kik mindent kiforgatni akarnak régi alapjából, mindent összerombolni és mindent lángokba borítani — ezek tendenciájától félek és ellenük magamat fölfegyverzem. De hogy jól esik szívemnek arra gondolni, hogy az emberiség minden osztályai a törvény előtt egyenlők lehetnének, s talán elérhető volna, hogy a leggazdagabb, leghatalmasabb ok nélkül, ártatlanul az ország legszegényebb emberének hajszáját se görbithesse meg.

Persze hazámiai közül sokan, ha sejteneék, hogy így gondolkozom, rajongónak tartanának — úgy mint a beteg növény — ha gondolkozni tudna — dühöngésnek bienné az életet, mivel maga csak végetál.

Mondom Herczegségednek: én zavaroktól, forradalmaktól annyira félek, hogy inkább a régi „Schlendrian“-nál — ha szabad így kifejeznem magam — maradnék, bármennyire undorodom is ettől, mintsem az utópia egy neméhez menjek át, ha ez átmenet csak egy violent crisis által jöhetne létre. Én tehát

természetem és nézeteimnél fogva már is a forradalomellenesek pártján állok. Ellenben át vagyok hatva azon hiszemtől, hogy az emberiség boldogsága a lehető nagymérvű civilizatio és felvilágosultságban alapszik, mert mind inkább meggyőződésemmé válik, hogy az isten az embert csupán negatív boldogságra teremté.

Herczegséged láthatja, hogy sok tekintetben igen szabadelvűen gondolkozom. Engedje meg, hogy tovább beszéljek és megmondjam

Hogy nem csak azért, mert képviseleti országban születtem, szeretem a kormányforma e nemét, hanem azért is, mert hiszem, hogy publicitás és képviselet által végre még a jónak a rosztól való megkülönböztetésének is sikerülnie kell, hogy bitorolt reputatiók végre leálcáztatnak, hogy az ország egy tehetsége sem marad homályban, hogy mindennek napvilágra kell jönnie stb.

Mig egy despotikus államban — mint tapasztalás tanusítja — gyakran a tudatlanságnak a legfőbb hatalom van kezében, az előítélet a bölcsesség álarca alatt már csirájukban megsemmisíti a tehetségeket, hol még a legtapasztaltabb is a tehetséget a boldontól vagy rajongótól megkülönböztetni nem képes.

Ha azonban jó, lelkiismeretes, bölcs királyok sora következnek egymásután, én lennék — igen sokféle okból, melyeket ismerek — az első, ki alávetné magát egy abszolút monarchiának, mert ha én és enyéim boldogok volnánk, talán nem fürkészném, hogy e boldogságot királyom kegyelmének, vagy jogaimnak köszönhetem-é. De nem agrém e jámbor óhajtság?

Nem hiszem senkiről sem, hogy csálhatatlan, sőt felfogom; hogy számosaknak e világon, kik magas polczokon állanak, sokkal kellemesebb lehet, tetteiket homályba rejteni s használhatlanságukat, tudatlanságukat gondosan takargatni, mint alávetni ezeket az egész világ birálatának és ellenőrzésének. A Phytagoras „dixi“-je a mi századunkban már semmikép nem alkalmazható!

Szeretném, ha az előítéletek megszűnének, de jól érzem, hogy ehhez helyet, időt megválasztani kell. De hasznosaknak és cél-

szerűeknek távolról sem tartom azokat, mint némelyek tartják, mert az emberek nem érdemlik, hogy sötétben tévutakra és álnokság által vezéreltessenek.

Csupán vallásügyekben van határozott nézetem. Toleranciám határtalan s erősen hiszem, ha született török lennék, ugyanazon lelkiismeretességgel mosnám ötször napjában lábaimat, mint a minővel így minden vasárnap a templomba megyek és minden más szokást, mely vallásomban előírva van, hiven követek.

Sokat tartok az ember benső becsére, tisztellem a valódi bölcsészetet és gyakorlati bölcsességet és sajnálom azokat, kiknek egész értéke elméleti tudásból és egy éles tollból áll.

Az én fogalmam szerint a nemzetiséget soha sem lehet igen magas fokra vinni s e szó alatt: hazafi, nem képzelhetek mást, mint egy olyan embert, ki képes hazája és királyáért minden áldozatot meghozni, még életét is, de ezt nem szavakkal, hanem tettel.

Bármennyire is nem legjobb hirben állanék talán ő felsége előtt, azon fiatal emberekkel együtt, kik társaságomban vannak, annyira felismertetnék igaz ragaszkodásunk ő felsége dynastiájához és személyéhez oly pillanatokban, midőn veszélyben forogna, mitől isten őrizzen!

Herczegséged maga belátja, mennyire degenerálva van a magyar királyság főnemessége. Persze király ő felsége is oka ennek; mert úgy látszik, nem is óhajtja, hogy szolgáljunk neki. De bennünk a hiba még nagyobb s ezt egyáltalában inkább önmagunkban keresem. De mi alkalmasokká akarjuk tenni magunkat a szolgálatra, s a király, csak megismerjen egyszer, bizonynyal használni fog bennünket.

Egyelőre itt megállapodom. Hogy nem vagyok entusiasta, tehát veszedelmes sem, csak azáltal bizonyíthatom, hogy biztosítom Herczegségedet, miszerént az általam itt röviden felsorolt pár nézet már rég az enyim s magamba zárva tartám azokat, mit jövőre is megtehetek.

A mi különben jelen gyónásomat illeti, ha nálamnál okosabb emberektől tanácsot kérnék, talán azt mondanák, hogy ezt Herczegséged előtt ne tegyem. De azt hiszem, hogy

én Herczegségedet jobban ismerem, s hogy az, ki egész nyíltsággal közeledik, inkább megnyerheti mint elidegenítheti Herczegségedet. És mi a veszélyt illeti — bizalmamat Herczegségdben mi sem ingatja meg.

Hogy Herczegségod sokkal mélyebben tekinthet egy államgépezet alaptitkaiba, mint én — az igaz és természetes. Nézeteim közül nem egy szép álmom lehet — megengedem —, mert nézeteket illetőleg méfiance-szal viseltem még magammal szemben is. De makacs természetű vagyok s föltétlenül csak józan észbeli következtetéseknek engedek, így is csak nehezen s ha világosan és tisztán fejtetik fel a tárgy előttem.

Azt hiszem, mint jellemes férfi cselekedtem, midőn pár nézetemet egész röviden s a legnagyobb nyíltsággal Herczegségednek előadám. Ha gondolja Herczegséged, hogy mind ezen nézeteimmel hazám és honfitársaim javára használhatna, akkor Herczegséged nálamnál jobb akarattal bíró embert, bizonyosan nem talál — legyenek bár másnak fontoltabb belátása és terjedtebb ismeretei, mint az enyimek.

Higgye el nekem Herczegséged, hogy személye iránt igaz rokonszenvvel és őszinte ragaszkodással viseltetem.

Herczegségednek legalázatosabb szolgálója
Pozsony, december 11-én 1825

GR. SZÉCHENYI ISTVÁN.

BYDESKUTI BOLDIZSÁR NAPLÓJA.

Közi: K. Papp Miklós.

(Folytatás.)

Anno 1698. Die 2-da Januarii irták bé az supplicatiomat az császár ő felsége aulicáján az Almádi Uraméval együtt délután negyedfél órakor az protocolumban, ugyanakkor egyjárást kezünkben is adták.

Die 12. Januarii volt ő felségének publica propositioja kin az palotán az francziával való bákességrül és az törökkel való hadakozása iránt való contributoról, proponált elsőbben az Aulae Cancellarius Bucellini Uram

ő Excellentiája, azután maga az császár ő felsége, ő felsége után az Austriai Gubernator Thraun Uram ő Excellentiája, tart az propositio egy óráig.

Anno 1697. Die 29. X-bris fogadtam volt meg az Gazda lovát hintó nélkü, szolgált usque ad primam Januarii, uj esztendő napig.

Die 3. Januarii volt Urunk ő Nagysága ő felségével ki vadászni Sembruk felé és fogadtam meg az Gazda hintóját két lovával együtt az napra, item annak előtte is volt Urunk ki ő felségével vadászni, ugyan az Gazda hintóján két lovával együtt.

Anno. 1698. Die 4. Februarii, 10—11 órakor volt Urunk ő Nagysága Kollunics Uramnál ő Nagyságánál, eodem die volt Urunk Hannover fejedelemlnél ő Herczegségénél.

Die 6. Februarii Bécsben lütték meg az francziával való békességnek az örömét csötörtök nap tizenkét és egy óra között, az császár, császárné, az király és az Archidux mind ő felségek voltak az Szent István templomban, voltanak te Deum laudamuson.

Die 29. X-bris fogadtam meg az Gazda hintóját.

Anno 1698. Die 13. Martij nyertem egy pár stuczot méltóságos Gubernator Uram ő Nagysága szállásán Czakó Uramtól koczkan, hat máriást tettünk fel reá, az mely játékon jelen voltak méltóságos fejedelem második Apaí Mihály kegyelmes Urunk ő Nagysága és méltóságos Gubernator Uram ő Nagysága, Komornyik Pál Uram, Teleki László Uram, Bethlen László Uram, Gyulai Ferencz Uram, Toroczkaí János és Sigmond Uramék, Jósika Imre Uram, Almádi Uram, Biró Sámuel, Biró Mózes Uramék és maga Czakó Uramék ő Nagyságok, ő KeGYelmek, mind játszódtak, nyertem el nyetven kettőre, annyit hozott az koczka.

Anno 1698. Die 12. Maji indult meg méltóságos Gubernator Uram ő Nagysága az Urakkal ő Nagyságokkal Bécsből Erdély felé postán; Urunk ő Nagysága kísérte ő Nagyságokat az Reszkertig.

Die 13. Maji volt Urunk ő Nagysága Laxemburkban ő felségénél.

Die 13. Maji ment el Jósika Imre Uram Bécsből Erdély felé.

Item hozták ide 12 Maji Katona Uramat az Urunk ő Nagysága szállására az pranjtatban az Gróf Gabriani Uram házához.

NB. Ugyan 12. Maji irta Borsanyai László Uram hét ezer német forintról való asscuratoriát Gulácsi Uramnak, az melyet Urunk ígért ő Kegyelmének.

Item oda haza hagytam hét kalánt, egy csajtárt, küldöttem innét Bécsből tizenhét ón csészét, két nestet, hatvan vagy hetven aranyat adtam az öcsém Sigmond kezében, folyó pénzt száz egy néhány forintot, mikor eljöttem onnét hazul, zöld mentém és zöld dolmányom és tarsolyom otthon maradt az öcsém Bydeskuti Sigmond Uramnál. Die 13. Maji irtam azokat az egyetmásomat. Anno 1698. vagy az udvarnál lévő ládámban ez szerént két nagy aranyos ezüst pohár.

Egy karmazin szín angliai mente nyusztal béllét, ezüst aranyos gombok pikkelyestől rajta, tarka sinór körülette, új mente, annak süvege nestes és nadrága hozzája való új. Egy testszín angliai dolmány aranyos tekervényes gombok rajta, az után apró gonbelyik gombok pikkelyestől, nadrág új hozzája.

Vagy az egy pásit szín új angliai mente vítézkötés aranyfonállal elegyes, hozzája hasonló sinór rajta, béllés nélkül, süveg hozzája prém nélkül.

Egy pásit szín új angliai dolmány, az melyen ezüst aranyos gombok pikkelyestől, az után apró ezüst gombok pikkelyestől.

Két új selyem övem, egyik karmasin szín sárga skofiával kötött, az másik tenger szín fejér skofiával kötött.

Két tábla rókanyak béllés, holmi nyestek, azon kívül egy néhány egész ruháim, egy darab mál béllés és holmi farbéllés, egy pár vágós puska, hat rőf karmazin szín kanavác, egy új nest, egy új kilin harmincz forint, egy dolmánnak való posztó piplicán szín, egy pár puskatok fejedelem urunk adta nekem, holmi új ingeim és keszkenőim, holmi ezüst poska tokban való szegek.

Item. Kolosvárott, az mely ládáim vadvan Nagyszeginé néném asszonyomnál, az zöld ládámban vagy az hat sing angliai posztó mét szín. Egy skatulyában arany csipke, egy szoknyára való pántalért, egy új kilin fajlandis nadrág veres, holmi ezüst kalán, réz kanál

és egy néhány holmi skofiomos keszkenők, egy csikos aranyos kard, egy pohár ezüst igen szép igen fejeres, egy veres karmazin, egy baczomok (?), egy fekete lóra való nyereg borító, egy új portai szőnyeg, annak az hájtásában vagy az egy ezüst gyűsző; abban tizenkét száz tizennégy inspecie aranyak, igen szépek pecsét alatt, egy zacskóban kétszázharminczkét tallérok igen szépek, s lot is nem tudom kétszáz avagy több, mert kivettem volt benne, száz tallér folyó pénz avagy több, nem emlékszem reá. — Szijzszer számom is vagy az két lóra való bécsi kilin egynehány, rézgyertyatartó egy.

Item az kis vasas kalamáris ládámban vagy az tizenkét tallérom és egy pár övem, kiben vagy az tizennyolcz tallér, egy kis compastom ezüsből csinált, azonkívül holmi egyetmás, vagy az egy vasas táltokom, abban vagy az tizenkét vert ón tálak tángyerosztól, az kit is Bécsben csináltattam volt, abban is holmi egyetmás, vagy az egy kis pinczetok, kiben vagy az nyolcz bokály palacz szőlős, vagy az két pár szántóvas hosszú vasaival együtt, ezek mind vadnak Nagyszegi Uramnál ő Kegyelme jóakaratiából.

Item. Vagy az igaz Gáspár Uram házánál egy fejér ládám, melyben vagy az hét sing pásitszín angliai posztóm, új keszkenőm és lábbravalóm, egy új szebeni pokróczban kötve holmi szijzszer szám.

Item ugyanazon ládámban vagy az egy új szebeni pokrócz, Urunk ő Nagysága adta, oláh czafrang viseltes, valami bagaria talp egész új lehető szép. Item az ládámban azokon kívül holmi egyetmás.

Item. Igaz Gáspár Uramnál vagy az egy pinczetokom két darabban, kiben vagy az nyolcz üveg, egy egy ejtelesék, egyik egyik felében vagy az négy üveg, le is vagy az pecsételve.

Item vagy az Fogarasban Buér Péter Uram házánál egy tarka zöld ládám, vagy az benne egy pár puskám kerekes, rakott ágya, egy tarka asztalra való bőr, azokon kívül holmi egyetmásom, az szolgám tudja jobban, mert nem régen is felbontotta volt, én mondtam neki.

Item ugyanott vagy az egy kis fekete kalamárisládám, kit maga ajándékozott Buér

Péter Uram, abban is vagyon holmi leveleim és egyetmásom, kikre nem emlékezem mind, mivel régen nem nyultam az ládámban, kiváltképpen az kik vadnak Fogarasban.

Item. Vagyon egy kis bőrös ládám Igaz Gáspár Uramnál, kiben vadnak az Ipi és Szödemeteri jószáginkról való levelünk, azon kívül holmi egyetmásunk, ezeket az én ládáimat tudják Bydöskuti Sigmund és Sándor öcsém Uraim, kiváltképpen az melyek vadnak Kolosvárott, mindenik ládáimat én magam pecsételtem be, az magam nevemre metszett három betüből álló pecsétemmel, melyen vagyon egy félhosszában egy hegyes tör, abban vagyon egy fő. Anno 1698. Die 13. Maji.

Item vagyon még udvarnál egy kis pinczetokom, kiben vagyon egy néhány üveg szám nélkül, vagyon egy hegyes töröm, egy nyergem, egy uj pokrócz, az kiben háltam, egy bőr párna, holmi egyetmásom dib-dáb.

Balásfalván adtam István deáknak fél mázsa vasat és nyolcz berbécsbört keziben, ott megtalálom.

*

Mint kedves sógoromnak és pajtásomnak ajánlom Uram Kegyelmednek köteles szolgálatomat, Isten adjon Kegyelmednek egy jó ifu. leánt kívánom.

Kedves sógorom! akarom Kegyelmedet is levelemmel látogatni, kívánom Istentől levelem tanálja Kegyelmedet szerencsés órában és jó egészségben, Istennek hálá az méltóságos fejedelem az mi kegyelines Urunk ő Nagysága jó egészségben vagyon és mik is, mindnyájan élünk az Kegyelmed szolgálatjára. Nem hívén szomorúságát, értettem az méltóságos jó asszonyunk halálát, melytől az Isten az méltóságos megszomorodott méltóságokat vigasztalja és több szomorúságtól oltalmazza, kívánom.

*.

Anno 1698. die 22. Julii vettem egy szekér szénát florenos numero 12// 30 xr, eodem die adtak 4 mariást szecsckára.

Die 2. Augusti, vettem 4 véka abrakot, vettem vékáját 17 garason, mely téssen florenos numero 3// és 8 garast.

Die 2-da festottem meg az Urunk ő Nagysága hintájának az két bakját florenos numero 1//. Item eodem die fizettem az ko-

csisnak florenos numero 5// és 21 xr. két nap hogy hordozta Urunkat.

Die 4. Augusti fizettem az kerekesnek az hintóért az menyinit dolgozott rajta florenos Rh. 8. azon kívül trinkgeldet is adok 5 garast.

Die 5. Augusti ment el Gulácsi Uram ebéd után két három óra között.

Die 5. Augusti fizettem az kovácsnak florenos 6// 51 xr, hogy az hintót megvasazta.

Die 5. Augusti vettem egy font hájat 16 xr, item vettem két szijat az hintó első bakján levő heveder tekerésére 4// garason, az mely pénz megmaradott az kovácstól, item vettem két véka szecsckát 6 krajczáron.

Die 9. Augusti vettem 9 véka abrakot, vékáját vettem 16 garas, mely téssen 3 forintot és négy garast.

Die 11-dik adott Keszei János Uram 9 xr. seprüre és hámhöz való faolajra.

Die 13. Augusti patkoltattam meg az lovakat, üttetvén fel 5 uj patkót, 3 viseltest, mely teszen florenos 1// és 15 xr. megfizettem az kovácsnak.

Anno 1698. die 14. Augusti az Rác kapitánt Fejérvári Farkast lötte meg az Túri László inasa, melyben hogy mindjárt megölt Bécsben, az Bresznicske szállásán nyolcz kilencz óra között yacsora felett ülvén asztalnál. Temették el 16. Augusti ugyan Bécsben, az Szt István templománál az czinterebben.

Die 16-ik vettem egy szekér szalmát florenos 2//. Item vettem 9 véka abrakot 18 garason vékáját, mely téssen florenos 3// 12 garast.

Die 18. Augusti fizettem meg 4 véka abrakért florenos 3// 12 garast; vettem volt vékáját 18 garason; item hat véka szecsckáért fizettem 36 karajczárt.

Die 19. Augusti volt Urunk ő Nagysága vadászni az császárral az Dunán tul és fogadtam az gazdától egy szésát két lóval.

Die 23-ik vettem 4 véka abrakot vékáját 15 garas, az mely teszen florenos 3//, eodem die vettem 2 véka szecsckát 12 krajczáron.

Die 26. Augusti vettem két font hájat szekér kenni numero 34 xr.

Die 30. Augusti vettem 4 véka abrakot florenos 3// és 4 garason; item eodem die vettem 2 véka szecskát 12 xron.

Die 4. Septembris vettem egy mariás ára gyertyát, item eodem die csináltattam meg az hintó ablakában való üveget florenos 1//, verettem fel a hintóra, szekérre a mi hija volt, mind megcsináltattam, adtam hogy megcsinálta 6 mariást.

Die 4 vettem 2 véka szecskát 12// xr.

Die 6 vettem 4 véka abrakot florenos 3// és 8 garason, vékáját vettem 17 garason.

Die 13. Septembris vettem 4 véka abrakot, vékáját vettem 16// garason, mely térszen florenos 3// és 4 garast.

Die 15 Septembris fizettem meg annak az embernek egy hónapi szecskáért ugymint 8 vékáért 48 xr, item maradtam volt adós neki 2// xr, azt is megadtam, öszve mind teszen numero 50// xr, item az nap adtam meg az kocsisnak az italpénzét egy mariást, annak az kocsisnak, az ki Urunkat hordozta vadászni az Dunán túl, item az nap adtam meg az Urunk kocsisának az két karajczárost, az melyet adott volt hogy zabot vettem 13-dik Septembris 16 garason vékáját.

Die 15-ik ugyanakkor hozattam 2 véka szecskát 12// xr.

Die 18-ik vettem két font hájat két mariáson.

Die 19. Septembris adott Keszei János Uram egy két karajczárost seprüre.

Die 20. Septembris vettem egy szekér szénát florenos 4//, item eodem die vettem 4 véka abrakot florenos 3// 4 g. vékáját 16 garason, ugyanaz nap hozattam 2 véka szecskát 12// xr.

Die 23. Septembris fizettem meg az abrakért florenos 3// 4 garast, az melyet vettem volt 20. 7-bris itt benn az városban.

Die 27-dik vettem 4 véka zabot florenos 2// 8 g., esett vékája 12 garason, eodem die vettem 2 véka szecskát 10// xr.

Die 4. Octobris vettem 4 véka abrakot, vettem vékáját két két mariáson, adtam érette 8 mariást az négy vékáért.

Die 5-dik fizettem meg egy hónapi szecskától 8 vékáért 40// karajczárt, nem vagyok adós nekie.

Die 5-ik kezdődik az szecska vétel egy

hónapra kell adni az két lóra 8 véka szecskát, és 16 véka abrakot, tisztességesen megérik az lovak véle.

(Vége következik.)

CONSULTATIO RADNOTIENSIS.

Deliberationes Illustris deputationis in ejusdem congregatione ad diem 10 Julij Anno 1690 in Castrum Radnoth promulgata conscriptae.

Az passusok bévágattatása felől.

Az Moldovára és Havasalfölde felé való ösrények, hogy szorgalmatosan ujjban bévágattassanak, és hogy azoknak bévágatására és investigálására bizonyos személyek menjenek, végeztetett; tudni illik, Fogaras földére menjen maga Bethlen Gergely Uram, egyéb dispositioi is lévén ott ő Kegyelmének, az alatt peniglen előre irjon el, hogy vicze kapitány Uram munkálódjék azoknak bévágatásában.

Beszterczére menjen Koronkai Toldalagi János Uram, fő generalis Teleki Mihály Uramtól vévén arról mind parancsolatot, mind pediglen elégséges instructiót.

Az ösvények bevágatásában többi között arra is kell vigyázni, hogy az vágás miatt meggyérült és elpusztult helyeken ne vágják be, hanem ujjab és egyéb helyeken.

Tábori insurrectióról.

Az mostan fenn forgó hírek és alkalmatosságok az tábori felülést kívánván, végeztük, hogy minden szabadsággal élő rend minden vármegyéken, székeken, fő generalis Teleki Mihály Uram ő Kegyelme dispositioja szerint tartozzék felülni ad diem 18 praesentis Julij oly hadi készülettel, hogy valahova az szükség kívánja mentest indulhasson kiki maga vármegyéjével, székivel. Ez hadi felülésből pedig senki semminemű szin és praetextus alatt magát ki ne vonja.

Hogyha peniglen valaki magát vakmerőképpen absentálná, fel nem ülne, annál inkább az praefigálandó helyeken és napokon jelen nem lenne, tehát annak az vakmerő embernek emlékezetes büntetésére háza elhagyattatik, javai elpraedáltatnak, maga pedig-

len megfogattatván törvény szerént halállal büntettetik.

Az vármegyék és székek kiszállásáról.

Az egész ország hadainak felülése felől való parancsolatoknak kiírását biztuk fő generalis Uram ő Kegyelme, kik is ez ide alább megirt helyekre, magok vármegyéiben, székekben kiszállván az feljebb megirt napra, tovább való mozdulásokról várjanak az ő Kegyelme dispositiojától.

Fejérvármegye szálljon Bűrökös tájékára.

Küküllővármegye Désfalvához.

Tordavármegye Mező Kapushoz.

Kolostvármegye Ajtonhoz.

Dobokavármegye Székhez.

Belső-Szolnokvármegye Némához.

Hunyad és Zaránd a sik torokban.

Közép-Szolnok és Kraszna Somlyóhoz.

Kővárvidéki nemesség Sósmezőhez.

Máramaros Szigethez.

Szamos-Ujvárhoz való puskások, az hová az generalis Uram parancsolja.

Udvarhelyszék Fiátfalvához.

Maros szék Árkosfalvához.

Aranyas szék Kocsárdhoz.

Háromszék, Csik tartsa az eddig való ordinatiához magát.

Az ország hadának öszvegyülésének helyéről.

Fő generalis Uram ő Kegyelme egyetértvén Hajzler generállal ő Nagyságával, az mint az hírek és az szükség kívánja, disponáljon ugy ő Kegyelme az ország hadának bizonyos helyben való szállása felől; és ha az vigyázás Háromszék felé kívántatik, szállítsa ő Kegyelme Kóhalom tájékára; ha pediglen Vaskapu felé kívántatik, Fejérvár és Tövis közzé szállítsa ő Kegyelme, az hol alkalmatosabb lészen.

Az szászág gyalog állításáról.

Ez mostani szoros insurrectio ugy kívánván, nem kedvezhetünk az universitásnak is, hanem hogy ő Kegyelme is rend szerént tartozandó gyalogokat fogyatkozás nélkül előállítsák, végeztük, várván mindenekben az iránt fő generalis Uram ő Kegyelme dispositiojától; ha kik pediglen ő Kegyelme közül az gyalog állítást posthabeálnák és az

praefigálandó napra és helyre nem sistálnák, az tiszték életeket, ő Kegyelmekek pedig tisztességeket, becsületeket, privilegiomokat amitálják.

Kővár vidéki nemesség insurrectiojáról.

Ez mostani hadi insurrectiora végeztetett, hogy az Kővár vidéki nemesség viritim a vicze kapitánynyal felkeljenek, fő generalis Teleki Mihály Uram ő Kegyelme dispositiojától függvén mindenekben, kik is ha posthabeálnák, az vármegyei feljebb megirt poenában incurraljanak.

Az somlyai és kolosvári praesidiumok fizetéséről.

Az somlyai és kolosvári mostan táborban menő hadaknak hátra való hópénzeket fő commissarius Uram ő Kegyelme adassa ki, hogy ez mostani táborozásra jobban reá érkezhessenek.

Az szomos ujvári puskásokról.

Az mostani szoros insurrectiora nézve végeztük, hogy a szomos ujvári puskások is felülni vicze kapitányokkal együtt tartozzanak. Kik is fő generalis Uram ő Kegyelme parancsolatjától és dispositiojától várván, insurgálni és a parancsolat szerint való helyre és napra jelen lenni el ne mulassák; ha kik ő közülök is külemben cselekednének, tehát nékik is emlékezetes büntetésekre házok elhanyattatik, jovok elpraedáltatik, magok pedig megfogattatván tervény szerint halállal büntettetnek.

Fogaras földiek insurrectiojáról.

Fogaras földinek is ez mostani hadi insurrectioban nem kedveskedvén, sub poena praenotata felülni tartozzanak.

Hasonlóképpen Colosvár városi nemesség is sub eadem poena.

Udvarnál való maradás felől.

Az alkalmatoság ugy kívánván, udvarnál maradni mostan rendeltettek a két itélő mester, Toldalagi András, segesvári, medgyesi és beszterczei deputatus Urainék.

Finita 12. Julii.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

DEÉS VÁROS LEVÉLTÁRA.

Közli: K. Papp Miklós.

(Folytatás.)

Folyó szám	O k l e v é l t á r g y a	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
358	Szőcs Lengyel Kristóf részére, Maros-Szeredai Balázs Deák, Borbély Borbára és Nagy Durko parázna-ságairóli esketés.	Des	1627. October 27.
359	* Déés városa részére ügyvéd vallomány.	feria 6-pr. p. f. bb. Simonis et Judae apost.	1627. October 29.
360	* Bethlen Gábor fejedelem nyílt parancsa aziránt, hogy valamint más városokban, ugy Déésen is april 1-ső napjától kezdve 6 hóig a korcsomárolási jog a kamaráé legyen.	Szent Péter	1628. Junius 13.
361	* Vajda Istvánnak s Déési több nemeseznek részére, Déési Jenei István és társaj ellenében, aziránti levélfelkérő parancs, hogy ezek a városi nemesség és polgárság közötti egykori egyezményt és perbeli ítéletet párban adnák ki.	Alba Julia	1628. Julius 20.
362	* Déés városa kérelme Bethlen Gábor fejedelemhez Pán János ellen, ki bizonyos foglyokat a város törvénszéke alá kiadni nem akart.		16... .
363	* Déés városa részére ügyész vallomány.	feria 3 a pr. p. do- minicam misericor- diae	1630. April 16.
364	* Ügyészi kinevezés Déés városa részére.	Colosvar	1631. Majus 28.
365	* 1-ső Rákóczi György fejedelem parancsa, hogy a katonaság Déésen csak a bíróság kimutatta szállásokat foglalhatja el, s tetszése szerint nem válogathat.	Megyics	1631.
366	* Déés városa kérelme a fejedelemhez, hogy valamint Fehérvárt, Sárdon, Igenben, Tordán, Püspökiben, szintugy Déésen is az ide ujonnan telepedett nemességét lajstromoztatná.		16... .
367	* Déés városa részére, a város szolgálinak Fehér Gáspár szolgál általi megsebzéséről, esketés.	Dees	1631. Junius 4.
368	* Debreczenből Déésre származott Debreczeni János aziránti kérelme, hogy ittason a sóvágok és város szabadsalma ellen, hite megszegésével, elkövetett vétségé-		1631. August. 4.

Folyó szám	O k l e v é l t á r g y a	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
	ért a város élteinek kegyelmezne meg; mi megis történt a válasz szerint feltételesen.		
369	* Déés városa kérelme kormányzó Bethlen Istvánhoz a Déési halászkok engedetlensége s aziránt, mikint utóbbiak a városi hatóság alól ki ne vétessenek.		1631. Septemer 24.
370	* Daczó Erzsébet Szentkirályi Székely Istvánnénak More Mihály és ennek fia Mátyás nevü jobbágyairól esketés.	Abosfalva	1631. Deczember 16.
371	* Tompai Botos Pál és Déés városa között perközbeni egyezmény, mely mellet a megnyeretett város amannek Lengyel Szócs Kristóf nevü elhált jobbágya nejeért és 2. kis gyermekéért 60 ftot fizetett.	Colosuarat	1631. Deczember 18.
372	* 1-ső Rákóczi György fejedelem levele, melyben a Déési sókereskedő társaságnak Báthori Zsigmond által 5 pontban megállított és Rákóczi Zsigmond által más két ponttal megtoldott szabályait megerősíti.	Szamos-Vywar	1632. Martius 18.
373	* Paczolai Kristóf által egy Csongva, máskép Lőrinczi, vagy Kőmives, vagy Csongrádi György nevü szökött jobbágyának Déés városától kikéréséről s a város perbe idézéséről szóló hivatalos bizonyítvány.	Dees	1632. September 8.
374	* Csatáni János kovács elitelt gyilkos és lator részére kezes levél Oláhfodorházi Petrucz György által adatva.	Desi	1632. Septemb. 9.
375	* Déés városa részére vallató parancslevél.	Alba Julia	1633. April 28.
376	* Déés városa részére az iránti esketés, hogy a mikor Paczolai Kristóf Csongva, máskép Kőmives s. a. t. György nevü jobbágyát felkérlette, a városbíró kész volt kiadni, de meg nem találták.	Dees	1633. Május 2.
377	* Fejedelmi parancs, hogy Kerekes Pál századabeli Zánthai István mezei katonának, mig szolgálni fog, Déési házára szállót ne tegyen a város, lovait se hajtsa postálkodásra.	Alba Julia	1633. Julius 1.
378	* A Torni Zsófia Kemény Boldizsárné részére Déés városa irányában, Becskereki Deák István szökött jobbágy iránt kiadott felkérő parancslevélnek párja.	Toteór	1633. Julius 2.

Folyó szám	Oklevél tárgya	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
379	Déés városa részére vallató parancslevél.	Thoteór	1633. Julius 22.
380	* Déés városa részére aziránti esketés, hogy a Kemény Boldizsárné által felkért Becskereki István soha ennek jobbágya nem lett volna, hanem még atyja is, igazi neven Biró János, valamint a felkért Biró István is mindig Déési lakósok voltak.	Dees	1633. Julius 27.
381	* Torni Zsófia Kemény Boldizsárné részére Déés városa ellen Becskereki Déák másképp Biró István nevű jobbágyának másodszeri felkérésére parancslevél párja.	Colosvar	1634. Februar 10.
382	* Kemény János levele Déés városához, sürgetvén a Pusztá Kamarásról szökött Biró István nevű jobbágyának kiadatását.	Kentelke	1634. Martius 12.
383	* Déés városa részére a Köblösön Szabó András által megvert és sebzett Süket András nevű czigánynak ügyében esketés.	Magyar Keob- leos	1634. Junius 16.
384	* Kalota-Szentkirályi Székely Istvánné, Daczó Erzsébet esketése szökött jobbágya More Mihály és ennek fia iránt.	Abosfalua	1635. Januar 15.
385	* K. Sz. Székely Istvánné Daczó Erzsébet részére, Déés városa ellen, More Mátyás nevű szökött jobbágya felkereséséről való bizonyítvány párja.	Dees	1635. Februar 20.
386	* Déési Losonczi Márton részére Déés városa ellenében levél-felkérő parancspárja.	Colosvar	1635. Februar 23.
387	* Déési Losonczi Márton részére ökrének a város általi hatalmas elköttetéséért törvénybe idézési bizonyítvány.	Dees	1635. Februar 24.
388	* Déési Losonczi Márton részére, nemesi szabadsága tárgyában a fejedelem által Déés városához intézett levélnek lemásoltatás végett a várostóli kikéréséről hivatalos bizonyítvány.	Dees	1635. Februar 24.
389	* Déés városa részére vallató parancslevél.	Colosvar	1635. Februar 24.
390	* Déés városa részére arról való esketés, hogy Biró János és István nem voltak jobbágyok. (Folytatása következik).	Dees	1635. Februar 26.

WESSELÉNYI FERENCZ

Leveles Tárczájából.

Közi

Szilágyi Sándor.

1659. Máj. 29.

XXXIII.

Szolgálok kigyelmednek.

Minap irtam vala kigyelmednek felette megbúsult elmével, noha akkor is megírtam vala kigyelmednek, ez az viznek nem lehet sokáig futamodnia s az mint már is habjai csendesebben kezdettek együvé hányatni, kihez képest s egyébaránt is látván ezennel, ha isten meg nem könyörül rajtunk, országostul el kell vesznünk. Resolváltam magamat ez jövő hóban, circa 28. Junii megindulok Posonban s onnét Bécsben. Ezeket ezért akarám kigyelmednek tudtára adnom, közelítvén kigyelmes uram, ha miben parancsolatit értem, bizony nyilván is Nicodemus példáját követvén is, szolgálok kigyelmednek. Szeretném az mikor kigyelmednek érsek uram s Nádasdi uram ír, nekem akkor, ha postán hozzák csak az levelet, ne igen írjon, hanem ő kigyelmeknek kell csak nevemről emlékezetet tenni, mintha azok inducálnának az kigyelmed szolgálatjára s ha maga ember jün vagy megyen, attul mindenekben bátran parancsoljon kigyelmed, én azon leszek, minden jóakarójával kigyelmednek egyetértsek kigyelmednek dolgai mozdításában ő fölsége előtt. Örömet érteném, mint juta Radolt uram kigyelmednek. Ezeket én tudom, mért irom s ha sub rosa tartatik s azt világságra nem csöndítik, higye kigyelmed, jó szolgálatot tehetünk, ha kigyelmed szolgálai egyiránt fogják. Ezeknek utána ajánlom *stb.* Maradván holtig kigyelmednek igaz szolgája, sógora

G. H. W(ESSELÉNYI) F(ERENCZ) m.p.

Stubnyán 29. Máj 1659.

Külczim: Celsissimo Principi Domino Georgio Rákóczy *stb.* cito *stb.* citius *stb.* citissime.

(A levél Wesselényi írása.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

XXXIV.

Tekintetes és nagyságos, méltóságos gróf uram, nekem kedves uram s atyámfia.

Szolgálók kigyelmednek.

Ide küldetett kigyelmednek szolgája, nekem becsületes levelét megadá; melyben kigyelmed köszöni tökéletességgemmel ajánlotta szolgálatomat. Édes gróf uram semmit nem cselekedtem, kinél többet mind nemzete s mind érdeme magával kívánna, biztatom azért csak azzal magamat: qui fecit, quod potuit, legem adimplevit. Akartam, ha tehetőségem akaratomat secundálhatná; kívánom mindazáltal, ha lehet adjon erőt (*az isten*) az kigyelmednek szolgálatjára s ha egyébbel nem is, jó affectiomban akarok az kigyelmednek

szolgálatjában élni

G. H. WESSELÉNYI FERENCZ m. p.

Posony 1. Septembris 1659.

Külczim: Illustrissimo Comiti Domino Francisco Rédey de Kis-Rhéde Comitatum Bihariensis et de Küküllő Supremo Comiti etc. Domino Fratri observ.

(A levél Wesselényi írása.)

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

1659. decz. 2.

XXXV.

Méltóságos, tekintetes és nagyságos erdélyi fejedelem, szolgálók kigyelmednek.

Mig az nemes Magyarországnak s ő fölségének is irt kigyelmed méltóságos iratott levelére s az nemes erdélyi statusoknak is kigyelmes királyunk választját megküldhetem, akarám ez ennyéhány betümmel magamat bepraesentálnom és felette kérném, valami idegenségnek késedelmét az választtételnek ne magyarázza, hanem az sok különböző fők meg nem egyezhető alkalmatlan késedelemre hozván, kiki hogy abban sietvén, tette akadékul. Nem késik azért ő fölsége kigyelmes resolutiója, is, akkor én is bővebben irok mindenekről, kívánván isten szerencséltesse és boldogítsa minden jó igyekezetiben, maradván kigyelmednek tökéletes igaz

szolgája s sógora

G. H. WESSELÉNYI FERENCZ mp.

Pozsony 2. Decembris 1659.

Külczim: Celsissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino Affini observandissimo.

(A levél Wesselényi írása.)

(Eredetije a magy. kir. kam. levéltárban.)

INCZÉDI PÁL I. APAFI MIHÁLY
FEJEDELEM
főkomornikjának leveles tárczájából.

VII.

Isten idvössége jókkal, jó egészséggel áldja meg Kegyelmedet.

Ez alkalmatossággal akaránk Kegyelmedet látogatnunk, kívánván szerencsésen örvendetes órában tanálja Kegyelmedet. Érkezhvén azonban az ország tetszéséből emanált commissio kezünkhöz, mely Kegyelmed személyére dirigáltatott a németnek adott buzánk árának, a tizenhatezer forintoknak refusiójáról, Kegyelmedhez ezen katonánkat küldöttük olyan véggel, hogyha annyi pénz gyül keze alá, tudósithasson bennünket, hogy bizonyos emberünket küldhessük a pénz perceptiójára mindjárt. Ez lévén az Urnak bátyám Bánfi György Uramnak ő Kegyelmének is akarátja. Kegyelmed ez iránt való atyafisága s jó akarátja kedves lesz, melyhez is bizunk. Ezzel Isten Kegyelmedet éltesse jó egészségben. Görgény-Szent-Imre, die 13 Septembris Anno 1691.

Istentül Kegyelmednek áldást kíván

APAFI MIHÁLY m. p.

Külczim: Tekintetes Nemzetes Wáradai Inczédi Pál Uramnak ő Kegyelmének.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

VIII.

Inczédi Pálnak alázatos supplicatiója Nagyságodhoz kegyelmes Urához.

Kegyelmes Uram alázatosan, de egyszersmind megkeseredett szívvvel jelentem Nagyságodnak, hogy mikoron Isten után minden reménségem s Isten előtt való imátságom is Nagyságod boldogulásáért volna, és hogy üdvözült kegyelmes Urunkat s asszonyunkat ő Nagyságokat, Nagyságod édes szüléit hosszas szolgálattal, sőt néha életem kockáztatásával is holtokig jámborul szolgáltam, ő Nagyságok kegyelmességekből

biratott kevés fogaraszöldi jószággal magamat is Nagyságod kegyelmes szárnyai alá nagy bizodalommal hajtván, olyan commissióját vettem Nagyságodnak el későre, hogy némely jószágoctskámban való birásomat nem akarja, és édes szüléi donatióját helybenhagyni nem szenvedné, melyet ugyan elhiszem mások informatiójára parancsolt Nagyságod.

Annakokáért könyörgök igen alázatosan Nagyságodnak, istenes consideratióban méltóztassék venni, hogy Nagyságod boldog emlékezetü szüléit mint szolgáltam, és emlékezzék arra is, engemet ő Nagyságok mint ajánlottak Nagyságodnak, ne gerjedjen Nagyságod mások expositiójából ellenem, sőt igen előtte viselni méltóztassék, hogy édes szüléi jámbor szolgálait megkeseríteni ne igyekezzék, sőt kegyelmesen oltalmában ha veszi, mind Isten előtt kedves, mind emberek előtt dicsíretés, Nagyságod mostani szolgálainak is hűséges szolgálatokra való nagy reminséggel való felindító jó dolgokat cselekszik, engemet is méltóztassék inkább oltalmazni és jószágoctskámban megmarasztani.

Kiért Isten Nagyságod méltóságos székinek megerősítését az hatalmas nemzettel is szolgáltassa ki, melyet meg is ad ő felisége, ha Nagyságod irgalmassággal és kegyességgel igyekezi magát viselni az Nagyságod kegyelmességét kívánókhöz.

N. K. V. V.

Apafi keze irásával: Törvény utja kívül nem háborgatjuk Kegyelmedet. Fogaras 25. Martij Anno 1693.

APAFI MIHÁLY m. p.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

OKLEVELEK A TÖRÖK VÉDURALOM KORÁBÓL.

I.

Mi az hatalmas és győzhetetlen császáruk tengeren túl némely rész hadainak és tengeren innen levő mindennémü fényes hadainak gondviselő Ura és parancsolója s igazgató Serdara, Tekéntetes és Nagyságos vitézli vezér Ali pasha, minden mi hasonló, illendő, tisztességes uri jó akarátunkat és vezéri kegyelmességünkét ajánljuk Kegyelmeteknek. (Itt van Ali pasha pecsétje és török névalírása.)

Mind fejenként Kegyelmetek, kik Erdély országában három nemzetből való tanácsurak, kapitányak, nemesek, hadnagyak, ispányak, közemberek vadtuk, mostan Kolosvár alúl bizonyos postások által küldett leveleteket vettük, miknek magyarozatát megértettük, hogy az mostani kegyelmes fejedelmek, az Erdély országnak fejedelme, hatalmas és győzhetetlen császáruk becsületes ur hive, az hova szükséges, akar az vármegyéknek, akar pedig más hadaknak ő Nagysága mindenféle erős parancsaló leveleket küldett a végre, hogy az hatalmas és győzhetetlen császáruk ő Nagysága kezében az mely fejedelmi zászlót adott, annak alája gyűljenek, hatalmas császáruk hasznos szolgálatjában ő Nagyságával együtt fáradozzanak, tiz napok alatt Isten segítségéből, kegyelmes jó akaratjából mindnyájan összegyűljenek, (hatalmas császáruk az országtúl kívánt hasznos szolgálatot az idők alatt véghezvinni el nem mutatja!) Irja levelében Kegyelmetek s kér is, hogy az megirt idők alatt ne nehezteljünk, így lévén az dolog, ekkoráig akar az magyarság, akar az székelség, akar az százság, akar az vármegyék az hatalmas és győzhetetlen császáruk elrendelt ország fejedelmének igaz hivei vultanak vulna, mind fejenként Erdély országa kegyelmes fejedelmének kimondott szavának s parancsalatjának helt kellett vulna adni, öszveséggel mindnyáját ő Nagysága szolgálatjára kellett vulna hozatni s hozatnotuk, megítilheti s tudhatja is mind fejenként Kegyelmetek, hogy az hatalmas és győzhetetlen császáruk, mind pedig mink azt akarjuk, hogy Erdély országában lévő vidéki idegen nemzetet kiüzze Kegyelmetek, az ország maradjon békességes csendességben, azért ez levelünket látván, órát, napot ne várván, hanem okosan és minden tehetséges erővel azon légyen, hogy ezen megirt dolgokat akarmiképpen légyenek, véghezvigye mind fejenként Kegyelmetek, úgy hogy az idegen nemzet kezéből országtukat mentsétek meg, lakjátuk békességes csendességben, így az hatalmas és győzhetetlen császáruk kedvében s kegyelmében megmaradhat országul Kegyelmetek, kimondott szavának, böcsületes, fényeskedő parancsalatjának igaz tevői léssen, azomban pedig ha

az hatalmas és győzhetetlen császárukknak kimondott szent szavát, fényeskedő parancsolatját meg akarja Kegyelmetek igazán böcsülni, az mostani kegyelmes fejedelmet ő Nagyságát instálni s hallgatni, valamit parancsol ő Nagysága abban eljár igazán magatuknak s mind az országnak javára, hasznára léssen, (sőt egy szívük léssen Kegyelmetek) egymás között igazsággal, böcsületes s tisztességes jó akarattal él, tudja azt Kegyelmetek s Uraságtuk, valakik egymás s érettök léssen, igazságban járnak, fáradoznak, igazságos dolgot követnek s cselekesznek, az olyanokat az mennyben lévő nagy Jehova Isten ő Felsege megáldja mindennemű dolgaikban. Ezek után Isten szerencséltesse Kegyelmeteket. Költ Tömösvár alatt levő táborunkban Szent Iván havának 6-ik napján Anno 1662.

Idem ut supra.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében)

II.

Szomszédságbeli barátságos szolgálatunkot ajánljuk Kegyelmednek mint vitéz szomszéd Urbarátunknak; kívánjuk, hogy Isten sokáig szerencsésen éltesse Kegyelmedet az szomszédságban.

Hatalmas győzhetetlen török császáruk és erdélyi fejedelem ő Nagysága igaz, hű szolgája Nemes és Nemzetes vitéz szomszéd Urbarátunk Ebeny István, az Kegyelmed Kolozsvárról kiküldött német és magyar vitézi Darócson tanálván, ugyanazon darócziak földes török urokat, böcsülettel ide Hunyadra ugyanazon Kegyelmed vitézi közül három magyar katonáktól beküldék az vitézülő némöt kapitánynyal együtt az magyar vitézők hozzánk, az melylyel megbizonyíták mind az erdélyi fejedelem és mind az ország, mind Kegyelmed és mind az magok igaz voltokot az mi hatalmas császárukhoz, mind penig az török nemzethöz, s mind penig az Nagyságos váradi Pasához és Urakhoz, egy szóval mind az váradi végházban és, végházakban levő vitézőkhöz, az melyről mindnyájan bizonyoságot is tudunk tónni; mi penig ide, az mint azelőtteni levelemben is megírtam Kegyelmednek, az hatalmas váradi Pasa és Urak hatalmas császáruk akaratjából nem küldtek minket úgy ide mostan, hogy raboljuk vagy az Méltóságos, Tekénte-

tes és Nagyságos erdélyi fejedelem vitézire s Erdély országnak lakosira kardot vonjunk, hanem arra küldettünk, hogy valamely városok, faluk fel vannak írva hatalmas császárunk váradi várához, azokat intsük és hívjuk szép szóval ide Hunyad városára, hogy hatalmas császárunk adaját meghozzák, az török földes urokkal is megalkudjanak; azért kérem is Kegyelmedet mint vitéz Urbarátunkot, az mely faluk vakmerőség miatt vagy magyar urok miatt nem akarnak hódolni, mind szép szóval, mind másképpen küldje be ide mindjárt Hunyadra, az idei császár adajokat hozzák meg; az kit eddég vakmerőségekől s kit pedig szegénységök miatt meg nem hoztak, elengedjük; az török urainak is, uri böcsületömrre fogadom, eddég való summájokat, az kit kellett volna fizetniök, elengedtetjük, mert ha Kegyelmetek szánja az szegénységet, mi is szánjuk, mert miis azokért szolgáljuk hatalmas császárunkot; azelőtteni levelemben is megíráram Kegyelmednek, mi mostan, Istennel bizonyítok, nem rablunk s Kegyelmeteket is ellenségünknek nem tartjuk, hanem hatalmas császárunk igaz szolgálinak és barátinknak. Azért ha mostan azon faluk be nem jönnek, az mint megirtuk azelőtt is, az mi váradi hatalmas pasánkra és az váradi Urakra Kegyelmetek ne vessen, ha mi tanálja őket ezután az szófogatatlanságért, mert eddég is sok rendben szám nélkült való levelet küldtek az hatalmas váradi Pasák azon falukra, ő magok legyenek számadók róla mind Isten, mind az világ előtt. Nem jobb volna-e vitéz Ur, hogy az mely faluk helökön vannak, bejönnének, nekünk is adnának, magyar Uroknak is maradna, magok is élnének békével; az mely faluk pedig elpusztultak, Uraik Erdélyben vitték az jobbágyokat, helekre hoznák, nekünk is lönne, az magyar Urának is; mert jól tudod vitéz barátom, valamint az magyar Urak jobbágyokat fel szokták keresni, ugy az török Urak is fel szokták keresni; az olyan dologból azután semmi jó nem következik; jobb vitéz Ur, hogy barátságosan éljünk, Kegyelmetek onnat s mi pedig innet oltalmazzuk az szegény hódoltságot. Ezek után Istennek ajánljuk Kegyelmedet mint vitéz szomszéd barátunkot. In Hunyad die 13 Januarij 1666.

P. S. Választ várunk Kegyelmedtől.

Kegyelmed szomszéd vitéz uri baráti

Hatalmas török császárunk váradi várában lakó Urak, váczai IBRAHIM AGA lovas AGA, ZAIM Urakkal és az GJOMULI BULOĞH Basákkal és több vitézekkel együtt.

Külczim: Az Méltóságos, Tekéntetes és Nagyságos erdélyi fejedelem Apaffy Mihály ő Nagysága kolosvári végházának fő gondviselő kapitányának Nemes és Nemzetes Vitéz Ebeny Istvánnak, szomszéd Urbarátunknak adassék.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

KAZINCZY FERENCZ LEVELE Ids. b. Wesselényi Miklóshoz.

Nagy Méltóságú Báró, Kamarás Ur,
egész bizodalomú Drága Jó Uram,
tisztelt, nagy érdemü barátom!

Nem kaphatván Erdélyi Titulárét, hogy Gubernialis consiliárius Iffjabb B. Bruckenthal Excellentiájának titulusait a hozzája irt levelemre hiba nélkül feltehessem, sem senkit, a ki azt ezen a földön tollamba adni tudná, — hogy a rövid titulus a boritékon, nekem ismeretlennek, mérészség gyanánt ne vétessek, bátorkodom a Mélt. Ur segedelmét kikérnem, méltóztassék a Mélt. Ur ezt ő Excellentiájának kezéhez juttatni, s engemet nála az üres adres miatt kimenteni.

Örvendek én ezen elakadásomnak; mert ez nekem alkalmatosságot nyújt, addig is, míg régen óhajtott tiszteletéhez végre, végre szerencsém lesz, jelentenem, hogy nagy lelkét nálamnál senki inkább nem tiszteli, nem csudálja; mert Budán Oberster Novák, Kufsteinban Kapitány Cservenka alatt szenvedvén, azt ismernem elég mód adatott. — Rendes, hogy Brünnből Gál Mózes Ur késért 1799-ben Kufsteinba, a ki testvére a Mélt. Ur egyik Tisztjének!

Méltóztassék engemet a Mélt. Ur tisztelőinek számára befogadni. — Maradok hiv tisztelettel

Mélt. Báró Kamarás Urnak
Ér-Semjén, Biharban, 17. X-br. 1801.
alázatos szolgálója KAZINCZY FER.

Külczim: à Monsieur Monsieur le Baron Niclas Vesselényi, Seigneur de Haçad etc. Chambellan de Sa Majesté Imperiale Royale Apostolique.
à Clausenburg Sibó